

COVID-19 PANDEMİSİNİN FİNANSAL ORANLAR ÜZERİNE ETKİSİ: BİST’TE BİR İNCELEME^{1,2}

THE EFFECT OF COVID-19 PANDEMIC ON FINANCIAL RATIOS: A REVIEW ON THE BIST

Şule Öz³, Ferit Karahan⁴

¹Bu çalışma Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Finansman Anabilim Dalında kabul edilen Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

²İlgili çalışma 22-24 Haziran 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen Dokuz Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde, Sosyal Bilimler Enstitüsü Koordinatörlüğünde düzenlenen “Sürdürülebilirlik ve Toplumsal Dönüşüm” temalı I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulmuş olan tebliğ esas alınarak hazırlanmıştır.

³Bilim Uzmanı, ozzzsulee@gmail.com, Orcid:0000-0002-0673-7463

⁴Dr. Öğretim Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, ferit.karahan@dpu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9494-6029

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

BIST Sınai endeksi, Covid-19
Pandemisi, Oran analizi, T-testi

Jel Kodları:

C20, E62, F37

Makale Geçmişi:

Başvuru Tarihi: 09 Ekim 2023

Düzeltilme Tarihi: 22 Ekim 2023

Kabul Tarihi: 23 Ekim 2023

ARTICLE INFO

Keywords

BIST Industrial Index, Covid-19
Pandemic, Rate Analysis, T-test

Jel Codes:

C20, E62, F37

Article History:

Received: 09 October 2023

Received in revised form:

22 October 2023

Accepted: 23 October 2023

ÖZET

Covid-19 küresel salgının ülkelerin ekonomilerine etkileri uzun bir süre devam etmiştir. Bu salgından sektörler ve firmalar farklı boyutlarda etkilenmektedir. Yapılan çalışmada Covid-19 küresel salgınının BIST Sınai endeksinde işlem görmekte olan firmaların finansal tabloları üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada 2018 Aralık – 2021 Eylül dönemleri arasında kesintisiz olarak varlığını sürdürmüş ve düzenli verisine ulaşılabilen 142 işletmenin mali tablolarındaki verilere oran analizi uygulanmıştır. BIST Sınai endeksinde faaliyet göstermekte olan işletmelerin likidite, borçluluk, faaliyet ve karlılık üzere toplam dört ana grupta 40 oran uygulanmıştır. Hesaplanan oranların pandemi döneminde anlamlı bir farklılık olup olmadığının saptanması adına bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Sonuç olarak işletmelerin bazı finansal oranlarında Covid-19 öncesi ve Covid-19 döneminde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

ABSTRACT

The global Covid-19 pandemic continues to affect the economies of countries. Industries and companies are affected by this epidemic in different dimensions. The study aims to investigate the impact of the Covid-19 global epidemic on the financial statements of companies traded in the BIST industrial index. In the study, ratio analysis was applied to the data in the financial statements of 142 enterprises, which continued to exist uninterruptedly between December 2018 and September 2021 and whose regular data can be reached. In total, 40 ratio were applied in four main groups of enterprises operating in the BIST Industrial Index, including liquidity, indebtedness, activity and profitability. Dependent sample t-test was applied to determine whether the calculated rates had a significant difference during the pandemic period. As a result, a significant difference was found in some financial ratios of enterprises in the pre-Covid-19 and Covid-19 periods.

Atf vermek için / To cite: Öz, Ş. & Karahan, F. (2023). Covid-19 pandemisinin finansal oranlar üzerine etkisi: BİST’te bir inceleme. Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi, 12,42-52. DOI: 10.58627/dpuiibf.1373438

2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde başlayan ve tüm dünyaya hızla yayılan Covid-19 salgını ülkemizde ilk kez 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir. Dünya genelinde tespit edilen vaka sayısının yüz bini aşması ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak nitelendirilmiştir. Hızla yayılmasının ardından sadece sağlık sorunu olmaktan öte sosyal hayatı ve ülke ekonomilerini de etkilemiştir.

Tarih boyunca birçok salgın hastalık ile karşı karşıya kalınmıştır. Ortaya çıkan bu salgınlar, ani ve büyük çapta nüfus kayıpları, günlük yaşamlara olumsuz etkileri, üretimin ve faaliyetlerin durması veya durma noktasına gelmesi, ticaretin etkilenmesi gibi birçok kötü sonuçları beraberinde getirmişlerdir. Covid-19 hastalığının ilacının olmaması ve hızlı bir biçimde yayılması endişe ve belirsizliğin artmasına neden olmuştur. Hastalığın yayılmasının önlenmesi adına ülkeler bazı tedbir ve kısıtlamalar uygulamaya başlamıştır. Seyahat yasakları, bazı işyerlerinin kapanması, uzaktan eğitime geçiş, sokağa çıkma kısıtlamaları gibi sıkı tedbirler birçok sektörün durma noktasına gelmesine neden olmuştur. Dünya genelinde yaşanan bu salgın ve uygulanan tedbirler, turizm sektörü başta olmak üzere eğlence, ulaşım, inşaat, perakende gibi sektörlerde faaliyet göstermekte olan işletmelerin faaliyetlerinin durdurulması ciddi aksamalara yol açmıştır.

Covid-19 pandemisi ülkelerin üretimine, tedarik zincirlerine ve taleplerine bir şok etkisi yaratmıştır. Mal ve hizmetlerin küresel ticaret akışlarında ciddi oranda bir azalmaya neden olmuştur. Salgın sebebiyle arzın azalış göstermesi, ithal malların taleplerindeki düşüş, uluslararası hareketliliğinin azalması, ihracat ve ithalatın azalması ülke ekonomilerinin derinden etkilenmesine neden olmuştur. Özellikle ekonomik kalkınma için doğrudan yabancı yatırımlara ve ticarete önem veren gelişmekte olan ekonomiler en fazla etkilenen olmuşlardır (Ersungur, Ağcakale Kılıç ve Tığtepe, 2022, s. 67). Ekonomilerde yaşanan durgunluk, ekonomik piyasalara da olumsuz etkileri hissettirmiştir. İşletmelerdeki faaliyetlerin durdurulması işsizlik oranlarının artmasına ve gelirlerin düşmesine neden olmuştur.

Covid-19 salgını Türkiye'deki finansal piyasalarda da olumsuz etkilerini göstermiştir. Salgının etkilerinin azaltılması için alınan tedbirler ile sektörlerin durma noktasına gelmesi hisse senetlerine yansımıştır. Özellikle karantina uygulamaları ile uluslararası sınırlamalarla beraber tedarik zincirinde oluşan kesintiler ekonomik faaliyetlerde daralmaya neden olmuştur. Bu dönemde bazı sektörlere yatırımlar azalırken gıda sektörü başta olmak üzere bazı sektörlerde talep artışı yaşanmıştır. Bu salgın sebebiyle menkul kıymet borsalarındaki satışlar hisse senedi fiyatlarının düşmesine neden olmuştur.

Bu çalışmada Covid-19 salgının Borsa İstanbul (BIST) Sınai endeksinde faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablolarına olan etkileri mali analiz tekniklerinden biri olan oran analizi yöntemiyle incelenmeye çalışılmıştır. Uygulanılan oran analizi sonuçlarına Covid-19 döneminde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını saptamak adına bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde pandeminin Türkiye'ye etkisinden bahsedilmiş ardından konuyla ilgili literatür verilmiştir. Ardından uygulamaya konu olan veri ve yöntemden bahsedilmiş bu çalışma sonucunda varılan bulgular verilmiştir.

1.COVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Ülkemizde ilk Covid 19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiş ve ilk ölüm 18 Mart'ta gerçekleşmiştir. İlk vakanın görülmesinin ardından Türkiye'de okullar tatil edilmiş, sınırlarda kontrol sağlanmış giriş-çıkışlar sınırlandırılmış, yurtdışından giriş çıkışlarda 14 gün karantina süreci başlatılmıştır. Bu kısıtlamaların ardından 65 yaş sınırı koyulup sokağa çıkma yasağı getirilmiş, lokanta kafe, kuaförler başta olmak üzere işletmelerin faaliyetleri durdurulmuştur. İnsanların iş ve sosyal hayatlarının sınırlandırılması ekonomi üzerinde oldukça kötü etkiler yaratmaya başlamıştır. Beklenmeyen anda ortaya çıkan bu salgına birçok işletme hazırlıksız yakalanmıştır. Pandemi ile yaşanan belirsizlik ve endişe ekonomik alana yansımış, ekonomik kaygılar oluşturmaya başlamıştır (Nakiboğlu ve Işık, 2020, s. 765-789.).

Covid-19 pandemisi insanların yaşamlarında, tüketim alışkanlıklarında ve ihtiyaç algısında değişimlere sebep olmuştur. Başta sağlık ve ekonomi olmak üzere toplumsal, sosyal, psikolojik alanlara da etkisi yansımıştır. Pandeminin daraltıcı etkisi tüm sektörlerde varlığını derinden hissettirmiş, tüm ekonomik birimleri doğrudan etkilemiştir (Soylu, 2020, s. 170).

Pandeminin yayılmasını engellemek adına uygulanmaya başlanılan bu kısıtlamalar ülkemizde ekonomik ve sosyal hayatın durma noktasına getirmiştir. Ortaya çıkan bu salgın sektörlerde farklı etkiler doğurmuştur. Bu etkiler ekonomik krizi de beraberinde getirmiştir. Salgından olumsuz etkilenen sektörler olduğu gibi bu dönemde üretim hacmini artırarak karlı çıkan sektörler de olmuştur. Alkol, dezenfektan ve temizlik malzemelerine ihtiyaç duyulmasından ötürü bu maddeleri üreten şirketlerin üretim hacmi ve karlılığı artış göstermiştir (Balcı ve Çetin, 2020, s. 43). Hastalığa yakalanmamak, virüse karşı direnç sağlamları için takviye edici gıdalara yönelme olup takviye gıdalara artan taleplerden dolayı bu sektörler pozitif yönde etkilenmişlerdir. İnternet ortamında yapılan ticaret hacmi artmış, sadece teknolojik ürünlerin değil, aynı zamanda market ve gıda alışverişleri de bu platformlar üzerinden yapılmaya başlanmıştır. Marketlerin evlere servis hizmetleri başlatılmış ve dijital kanallarla bu artışlar desteklenmiştir. Salgın işgücü arzını olumsuz yönde etkilemiş, işgücü talebinin de düşmesine neden olmuştur (Bulut ve Pınar, 2020, s. 219).

Pandeminin getirdiği kısıtlamalar turizm sektörünü en fazla etkilenen sektör konumuna getirmiştir. Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle dünyada turizm açısından önemli bir yere sahiptir. Hem yaz döneminde hem kış dönemlerinde turizm sektörü oldukça önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Sağladığı istihdam ve yatırımlar sayesinde ülkenin kalkınması için oldukça önemli bir konuma sahiptir. Covid-19 salgını döneminde turizm sektöründe yaşanan kayıplar ekonomik göstergelere de etkisini göstermiştir. Pandemi dönemindeki oteller ve işletmelere gelen kısıtlama, seyahat kısıtlamaları beraberinde ziyaretçi sayılarında ve buna bağlı olarak elde edilen gelirlerde bir düşüş yaşanmıştır (Han, Konat ve Pehlivan, 2022). Türkiye’de turizm gelirlerinin GSYH içerisinde payı, 2018 yılında %3,8, ihracat gelirleri içerisindeki payı %17,5 ve dış ticaret açığının kapanmasında %53 oranındadır. Türkiye’nin en çok döviz gelirinin elde edildiği ve en rekabetçi sektörü konumundadır. Ülkemizdeki istihdamın %8’i turizm sektöründen oluşmaktadır. İşletmelerin yaklaşık %10’u turizm sektöründe faaliyet göstermektedir. En fazla istihdam yaratan ikinci sektördür (Dündar ve Bahar, 2020).

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinde, ziyaretçi sayıları 2019 döneminde %12 artışla 51,7 milyon olarak gerçeklemiştir. 2019 yılında turizm ve seyahat endüstrisi GSMH’nin %11,3’üne, istihdam oranının %9,4’üne, ihracatın %17,5’ine katkı sağladığı görülmektedir (Alaeddinoğlu ve Roİ, 2020, s. 238). Türkiye’ye gelen turistlerin sayısı 2019 yılı Ağustos ayında zirveye ulaşmaktadır. Covid-19 salgınının çıkması ve dünyayı etkisi altına alması sonrasında gelen seyahat kısıtlaması ve alınan tedbirler, aktif seyahat sayılarını ciddi bir biçimde azaltmıştır. Ülkemizde Mart ayında ilk vakanın görülmesinden dolayı Nisan Mayıs aylarında giriş çıkış kısıtlamaları sebebiyle oldukça düşüş yaşanmıştır. 2020 Haziran ayında kısıtlamaların kalkmasıyla beraber ziyaretçi sayısında bir artış meydana gelmiştir. Ekim ayında ve sonrasında ikinci dalga etkileri sonucunda kısıtlamaların yeniden gelmesiyle ziyaretçi sayısında yeniden bir düşüş eğilimi yaşanmıştır. 2021 yılında serbestleşmenin başlamasıyla ziyaretçi sayılarında yeniden bir artış başlamıştır (Han, Konat ve Pehlivan, 2022, s. 39).

Sınırların kapanması ile lojistikte yaşanan aksaklıklar, ülkelerin ithalat ve ihracatını etkilemeye başlamıştır. Hammadde ithalat sınırlandırması ile belirginleşen lojistik problemleri sonrasında sektör çalışanlarının büyük bir kısmı ücretsiz izne ayrılmış ve bazıları da işten ayrılmışlardır. Bunun sonucunda ülke ithalatında ve ihracatında hacimsel bir azalma meydana gelmiştir (İğdeli ve Demirtaş, 2021).

Türkiye’nin ihracatına yönelik daraltıcı etkilerinin, 2020’nin ilk aylarında başladığı özellikle Nisan ve Mayıs aylarında daralmanın zirve yaptığı gözlemlenmiştir. 2020 Haziran ayı ile ekonomide toparlanma başlamasına karşın, salgının yeni dalgaları ile karşılaşılması, kısıtlayıcı tedbirlerin tekrar devreye sokulmasına yol açmıştır. Salgındaki dalgalanma, ekonomideki ve dış ticaretteki dalgalanmayı belirleyici hale gelmiştir (Ay, 2021, s. 281).

Covid-19 pandemisinin yayılması dünyada farklı işgücü piyasalarındaki emek arz ve taleplerinin de etkilenmesine yol açmıştır. Pandeminin yayılımını önlemek adına ülkelerin sınırlarını kapatması, ülke içerisindeki insan hareketliliğini azaltmasına yönelik aldığı tedbirler, getirilen yasaklar ekonomilerin kısıtlanmasına neden olmuştur. Bazı işletmelerin küçülmeye gitmesi, geçici veya kalıcı kapanması emek taleplerinin azalmasına sebep olmuştur. Pandemi sürecinde ciddi bir istihdam problemi ortaya çıkmıştır. Covid-19 pandemi krizi diğer ekonomik krizlerden farklı olarak inşaları ve çalışma hayatlarını derinden etkilemiştir. TÜİK verilerine göre Mart-Ağustos aylarındaki işsizlik ve istihdam oranlarına göre, Mart ayında %13.2, Nisan ayında %12.8, Mayıs ayında %12.9, Haziran ayında 13.4, Temmuz'da %13.4 ve Ağustos döneminde %13.2 olarak gerçekleşmiştir.

Tüm bunların sonucunda küresel bazda milyonlarca çalışan iş ve gelir kayıpları yaşamaktadır. Bu süreçten özellikle yüksek ve orta yüksek derecede etkilenen sektörlerde istihdam edenler, işlerini kaybetme, ücretsiz izne çıkarılma, çalışma saatlerinin düşmesi gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Devletler bu süreçte tedbirler alarak Covid-19 salgınının ekonomi ve işgücü piyasasındaki etkilerini azaltmaya çalışmaktadırlar. Özellikle küçük ve orta boy işletmelerin işgücünü korumak için, vergilendirme, maliyetler, borçlanma finansmanı ve istihdam gibi birçok alanda desteklenmektedirler (Kara, 2020, s. 271)

2.LİTERATÜR

Covid-19 pandemisinin sektörler üzerindeki etkilerini belirlemek üzere yapılan bazı önemli çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Koyuncu ve Meçik (2020) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19 pandemisinin sektörleri nasıl etkilediği ve sektörler arasındaki etkileşimi incelenmiştir. Sektörlerin nasıl etkilendiği VAR analizi yöntemiyle incelenmiştir. 2015-2020 yılları arasındaki süreçte sanayi üretim endeksi, inşaat sektörü maliyet endeksi, hizmet sektörü, ihracat ve ithalat sektörü, perakende sektörü ve imalat sanayi kapasite kullanım oranı aylık verileri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda araştırma sonucunda, pandemi döneminde incelenen sektörler arasında negatif etkiye en geç tepki gösteren sektör inşaat sektörüdür. En hızlı tepki veren sektörler ise sanayi sektörü, hizmet sektörü, perakende ticaret ve imalat sektörü olduğu saptanmıştır (Koyuncu ve Meçik, 2020)

Ay (2021) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19'un Türkiye ihracatı üzerindeki etkileri, ISIC ve BEC sınıflandırmasına göre ihracat miktar ve ihracat birim değer endekslerinin değişimi, toplam ihracattaki değişim baz alınarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, pandemi dönemi Türkiye ihracatındaki daraltıcı etkilerin, 2020 yılının ilk aylarında özellikle Nisan ve Mayıs dönemlerinde en çok daralmanın görüldüğü gözlemlenmiştir. Covid-19 salgınındaki dalgalanma dış ticaret ve ekonomideki dalgalanmayı da beraberinde getirmiştir. Küresel işbirliği ile ekonomilerdeki, olumsuzluğun daha kolay ve etkin bir şekilde yönetilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Bulut ve Pınar (2020), çalışmalarında Covid-19 pandemisinin istihdama etkisi incelenmiştir. Pandemi döneminde alınan tedbirlerin en sert olduğu dönem olan Nisan ayı ve Eylül ayı arasındaki istihdam verileri karşılaştırılmıştır. Pandemi sürecinde özellikle istihdama teşvik paketleri, işten çıkarılmanın zorlaştırılması, kısa çalışma ödeneği, nakdi ödemeler gibi destekler ile hasarın en aza indirilmesi amaçlanmış olsa da 2020 Nisan ve Ağustos dönemlerinde işsizlik oranında 0,4'lük bir artış, işsiz sayılarında 419 bin kişilik bir artış olduğu saptanmıştır.

Özdemir (2020), Covid-19 salgınındaki vaka ve ölüm sayıları ile BIST sektör endeksleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Hatemi-J asimetrik ve nedensellik testi uygulanmıştır. 12 Mart 2020-31 Ağustos 2020 tarihleri arası sektörlerin günlük verileri baz alınmaktadır. Araştırma sonucunda, vaka sayıları ile mali endeks arasındaki asimetrik ilişki vaka sayılarındaki artış mali endekste azalışa, vaka sayılarındaki azalış mali endekste bazı dönemler artış bazı dönemlerde azalışa neden olmaktadır. Covid-19 ölüm sayıları ile mali endeks arasında asimetrik nedensellik bir ilişki bulunamamıştır. Vaka sayıları ve hizmet endeksi arasındaki ilişkide, vaka sayılarındaki artış hizmet endeksinde hem artışa hem azalışa neden olduğu saptanmıştır. Ölüm sayılarındaki artış hizmet endeksinde azalışa neden olmaktadır. Vaka ve ölüm sayılarında artış/azalış Sınai

endeksinde bazı dönemlerde artış bazı dönemlerde azalışa neden olmaktadır. Vaka ve ölüm sayılarındaki artış/azalış Teknoloji endeksinde artışa neden olmaktadır. Bu doğrultuda Covid-19 salgınından teknoloji endeksi olumlu etkilenirken, mali sektör endeksinin olumsuz yönde etkilendiği sonucuna varılmaktadır.

Eroğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada, pandeminin ekonomik etkisini, salgın ile mücadelede alınan tedbirlerin ülke deneyimleri kapsamında ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada Amerika, İtalya, Çin, Fransa, Güney Kore, Japonya ve Türkiye'nin makroekonomik göstergeleri olarak, büyüme oranları, dış ticaret, merkezi yönetim bütçesi ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, bir süre daha küresel ekonominin gündeminde Covid-19 pandemisinin olacağıdır. Sonuç olarak alınan ekonomik olarak alınan tedbirlerin dar tutulduğu, tedbirlerin genelde kısa süreli sorunlara çözüm olduğudur.

Korkut vd. (2020), Covid-19 pandemisinin turizm üzerindeki etkisi incelenmiştir. Covid-19 günlük vaka ve ölüm sayılarının Borsa İstanbul Turizm Endeksindeki etkisi ARDL sınır testi ile analiz edilmiştir. 11 Mart 2020- 2 Temmuz 2020 tarihleri baz alınmıştır. Araştırma da vaka ve ölüm sayıları ile turizm endeksi eş bütünlük bir yapıda olduğu sonucu elde edilmiştir. Katsayı tahminlerinde, turizm endeksi ile uzun dönemde pozitif yönlü, kısa dönemde negatif yönlü olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda pandeminin ilk zamanlar turizm endeksine olumsuz anlamda etkisi olduğunu, normalleşme döneminde bu olumsuz etkilerin pozitif dönüşümü sonucuna varılmaktadır.

Güven (2020) tarafından yapılan bu çalışmada Covid-19 pandemisinin e-ticarete olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Dünya ve Türkiye kapsamında e-ticarette talep olan ürün gruplarındaki değişim değerlendirilmiştir. İlgili literatür, haber kaynakları, makalelerden yararlanılarak nitel bir araştırma yapılmıştır. Ortaya çıkan salgınla beraber eve kapanmaların olması sebebiyle dünya genelinde e-ticarete bir yönelim oluşmaktadır. Önceki dönem verileri ile aynı dönem verileri karşılaştırıldığında dünyada ve Türkiye'de e-ticaret hacminde bir artış söz konusudur. Pandemi döneminde özellikle kişisel bakım, sağlık, temizlik ürünlerinde bir yükseliş meydana gelirken aksesuar, giyim ve lüks tüketim ürünlerinde taleplerde azalma yaşanmıştır.

Ersungur, Akcakale Kılıç ve Tığtepe (2022) taraflarından yapılan bu çalışma Covid-19 pandemisinin dünya ticareti ve Türkiye dış ticaretine etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. İthalat ve ihracat verileri doğrultusunda analiz yapılmaktadır. Çalışma sonucunda,2020 yılı sonunda dünya ihracat hacmi %6,2 azalma, ithalat hacmi %4,4 oranında artış olduğu saptanmıştır. Türkiye'de 2020 yılı ihracat değeri bir önceki yıla göre %6,2 azalma, ithalat değeri bir önceki yıla göre %4,4 azalma göstermiştir.

Demir (2020) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19 pandemisinin BIST 100 şirketlerinin mali tablolarına olan etkisini analiz edilmiştir. Çalışmada oran analizi yöntemi kullanılmıştır. BIST 100'de faaliyet gösteren imalat, enerji, madencilik, teknoloji, toptan ve perakende, mali, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinden 84 işletmenin Ocak-Haziran 2019 ve Ocak Haziran 2020 dönemlerindeki çeyreklik dönem verileri karşılaştırılmıştır. Analizden elde edilen bulgular sonucunda, toptan ve perakende, imalat ve enerji sektörlerinin likidite oranlarında bir düzelme olurken, diğer incelenen sektörlerde bozulma olduğu saptanmıştır. Varlık kullanım oranlarında, toptan ve perakende sektörü haricindeki tüm sektörlerde bozulma olduğu tespit edilmiştir. Mali yapı oranlarına bakıldığında, ulaştırma ve haberleşme, teknoloji, imalat sektörleri 2019 yılına oranla daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Teknoloji, enerji, toptan ve perakende sektörü dışındaki sektörlerde dönem karlarının azaldığı saptanmıştır.

Çalış, Atılğan Saridoğan ve Küçükgergerli (2021) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19'un EİS Eczacıbaşı İlaç, Sınai ve Finansal Yatırımlar Sanayi ve Ticaret A.Ş üzerindeki etkisi mali analiz tekniği ile ölçülmeye çalışılmıştır. İşletmeye ait finansal tablolar 2019-2020 yılları temel alınarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Borsa İstanbul'da aynı sektörde faaliyet göstermekte olan Deva Holding, Seyitler Kimya A.Ş, Lokman Hekim Sağlık A.Ş, Türk İlaç A.Ş ve MLP Sağlık Hizmetleri ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, Covid-19 salgını sürecinde sağlık sektöründe oluşan daralma, EİS Eczacıbaşı İlaç A.Ş.'nin satışlarında ve karlılık durumunda beklenen artışların gerçekleştiği saptanmıştır. İşletme

Covid-19 salgını sürecinde, stoklar, satışlar, alacak ve borç yönetimi, maliyetler üzerindeki etkinliği nedeniyle mali performanslarında büyük bir düşüş yaşamamıştır.

Ünüvar ve Aktaş (2022) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19 salgınının Dünya ve Türkiye ekonomisine ait makroekonomik göstergeler üzerinde oluşturduğu etkiyi araştırmak amaçlanmıştır. Değerlendirmeler sonucunda, salgının Çin’de başlamasına rağmen en az etkiyi hisseden ülke Çin olmaktadır. Gelişmiş ekonomiler arasında en fazla hisseden İngiltere’dir. Türkiye ise dış ticaret ve ekonomik büyüme, bu pandemiden ciddi oranlarda hasar aldığı sonucuna varılmaktadır. 2021 yılında kısıtlamaların kalkması normalleşme dönemi başladıkça durum yine eski haline dönmüştür.

3. VERİ VE YÖNTEM

Çalışmada BIST Sınai endeksinde işlem görmekte olan işletmelerin 2018-2021 dönemi 177 işletmenin çeyrek dönemlik bilanço ve gelir tablolarından yararlanılarak 40 oran hesaplanmıştır. BIST Sınai endeksi kapsamındaki işletmelerin 2018 - 2021 yılları arasındaki gelir tablosu ve bilançolarının her bir çeyrek dönemlik verilerine sağlıklı biçimde ulaşılan 142 işletme çalışma kapsamında tutulup bu işletmelerin finansal tablolarına oran analizi uygulanmıştır.

Oran analizinde TCMB web sitesinde yer alan oranlar kullanılmış olup kullanılan oranlar ile işletmelerin likidite, borçluluk, faaliyetlerindeki verimliliği ve karlılık durumlarının Covid-19 döneminde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ölçmek adına SPSS programı üzerinden bağımlı grup t-testi uygulanmıştır. İşletmelerin Aralık 2018 döneminden başlayarak 2021 Eylül dönemi son bulmak üzere çeyrek aylık verilerinden faydalanılmıştır. Yapılan çalışmada farklılığın tespit edilmesi için Covid-19 öncesi dönem ve Covid-19 dönemi olarak iki dönem oluşturulmuştur. Covid-19 öncesi 6 çeyreklik dönem, Covid-19 dönemi 6 çeyreklik dönem baz alınmıştır.

Çalışmada belirlenen örneklem için;

Hipotez 1: H1: BIST Sınai endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin Covid-19 öncesi ve Covid-19 dönemi arasında Likidite Oranları itibarıyla finansal verilerinde anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 2: H1: BIST Sınai endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin Covid-19 öncesi ve Covid-19 dönemi arasında Finansal Yapı Oranları itibarıyla finansal verilerinde anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 3: H1: BIST Sınai endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin Covid-19 öncesi ve Covid-19 dönemi arasında Devir Hızları Oranları itibarıyla finansal verilerinde anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 4: H1: BIST Sınai endeksinde faaliyet gösteren şirketlerin Covid-10 öncesi ve Covid-19 dönemi arasında Karlılık Oranları itibarıyla finansal verilerinde anlamlı bir farklılık vardır.

4. BULGULAR

Covid-19 küresel salgının BIST Sınai endeksinde faaliyet göstermekte olan firmalar üzerindeki etkisi Likidite oranları, Faaliyet oranları, Karlılık oranları ve Mali yapı oranları kapsamında incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde Covid-19 öncesi dönemi ve Covid-19 dönemi arasında anlamlı bir farklılık oluşup oluşmadığını gözlemlemek amacıyla Bağımlı Örneklem T-Testi uygulanmıştır.

Bağımlı grup t-testi iki ilişkili örneklemde elde edilen ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık düzeyinin belirlenmesi için kullanılan bir tekniktir. Anlamlı bir farklılığın olması için bağımlı grup t-testi için anlamlılık düzeyinin P değerinin 0,05’ten küçük olması istenir. $P < 0,05$ şartını sağlayan bulgular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilir.

Araştırmaya ait veri setleri üzerinde yapılan T-testi analizler ve yorumları aşağıda verilmektedir.

4.1.Likidite Oranlarının Analizi

Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ifade etmektedir. Likidite oranlarının işletme sahipleri açısından önemi kısa vadeli borçlarını öderken bir sorun ile karşılaşp karşılaşmayacağı iken kredi verenler açısından önemi ise, verilen kısa vadeli fonların geri ödemesinde sıkıntı olup olmadığını belirlemektir. İşletmelerin likidite oranlarına ilişkin uygulanan bağımlı grup t-testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 1. Likidite Oranları İçin Bağımlı Grup T-Testi

	Covid Öncesi	Covid Dönemi	Ortalama	St. Sapma	T Değeri	Df	P Değeri
Cari Oran	1,9959	2,0119	-0,01599	0,99133	-0,192	141	0,8480
Asit-Test Oranı	1,3647	1,4104	-0,0457	0,78765	-0,691	141	0,4900
Nakit Oran	0,5228	0,6168	-0,09401	0,57002	-1,965	141	*0,0510
Stoklar/Dönen Varlıklar Oranı	0,33	0,3099	0,02007	0,06749	3,544	141	*0,0010
Stoklar/Varlık Top.Oranı	0,1777	0,1765	0,00127	0,03758	0,402	141	0,6880
Stok Bağımlılık Oranı	2,4451	2,1942	0,25085	3,23352	0,924	141	0,3570
Kısa Vad.Alc./Dönen Varlık.Oranı	0,4265	0,4013	0,02521	0,07913	3,796	141	*0,0000
Kısa Vad.Alc./Varlık Top.Oranı	0,2371	0,2344	0,00268	0,05604	0,569	141	0,5700

*%95 Güven aralığında 0,05 Anlamlılık Düzeyi: $p < 0,05$

İşletmelerin nakit oran, stoklar/dönen varlıklar oranı ve kısa vadeli alacaklar/ dönen varlıklar oranında eş dönemlerde anlamlı farklılık gözlemlenmiştir. Genel olarak nakit oranın 0.20 altına düşmemesi istenir. İncelenen şirketlerin ortalaması 0.20'nin üstünde olması likit açıdan iyiye yakın karlılık açısından olumsuz yorumlanabilmektedir. Çünkü likidite ile karlılık arasında ters orantı vardır. Covid-19 döneminde bu oranın daha da artması karlılığa olumsuz yansıtılabilmektedir.

Covid-19 döneminde BIST sınai endeksinde faaliyet gösteren firmalar ellerinde bulundurdukları stokları azaltmaya gittikleri görülmektedir. Firmalar stok yönetiminde stok maliyeti (hammadde, malzeme vb.), sipariş maliyetleri, stok bulundurma maliyetleri, stok bulundurmama maliyetleri gibi birden fazla gider ile karşılaşmaktadır. Covid-19 döneminde firmaların stok politikalarında bir değişim söz konusu olmuştur. Covid-19 salgını döneminde firmaların ticari alacak payı azalmıştır.

4.2. Finansal Yapı Oranlarının Analizi

Finansal yapı oranları şirketlerin öz kaynakları ile borçları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Şirketlerin öz kaynaklarının yeterlilik durumunu, kaynaklarındaki borçlarının ve öz kaynak dengesinin ölçülmesinde kullanılan oranlardır. Firmalara kredi sağlayanların emniyet paylarını da yansıtmaktadır. Yapılan analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Yapı Oranları İçin Bağımlı Grup T-Testi

	Covid Öncesi	Covid Dönemi	Ortalama	St. Sapma	T Değeri	Df	P Değeri
Kaldıraç Oranı	0,5582	0,548	0,01021	0,23333	0,521	141	0,6030
Özk./ Varlık Top. Oranı	0,4399	0,452	-0,01211	0,23213	-0,622	141	0,5350
Özk./Yabancı Kay.Top.Oranı	1,5151	1,489	0,02613	1,14308	0,272	141	0,7860
KVYK/Kaynak Top.Oranı	0,394	0,3979	-0,00387	0,17523	-0,263	141	0,7930
UVYK/Kaynak Top.Oranı	0,1663	0,1502	0,01606	0,08027	2,384	141	*0,0180
UVYK/Devamlı Sermaye Oranı	0,2748	0,7413	-0,46655	5,50863	-1,09	141	0,3150
Mad.Duran Varl./Özk.Oranı	0,7338	0,6351	0,09873	1,97621	0,595	141	0,5530
Mad.Duran Varl./UVYK Oranı	3,589	3,3983	0,1907	3,18144	0,714	141	0,4760
Duran Varlıklar/Yabancı							
Kay.Top.Oranı	1,1439	1,0555	0,08845	0,65943	1,598	141	0,1120
Duran Varlıklar/Özk.Oranı	1,0772	0,952	0,12514	2,3494	0,635	141	0,5270
Duran Varlıklar/Devamlı							
Sermaye Oranı	0,7701	2,1285	-1,35831	16,38114	-0,988	141	0,3250
KVYK/Yabancı Kaynaklar							
Top.Oranı	0,7073	0,7319	-0,02465	0,08487	-3,461	141	*0,0010
Dönen Varlıklar/Varlık							
Top.Oranı	0,5829	0,5532	0,02965	0,06818	5,182	141	*0,0000
Mad.Duran Var./Varlık							
Top.Oranı	0,3099	0,2835	0,02648	0,06854	4,603	141	*0,0000

*%95 Güven aralığında 0,05 Anlamlılık Düzeyi: $p < 0,05$

Yapılan analiz sonucunda işletmelerin UVYK/kaynak toplam oranı, KVYK/ yabancı kaynaklar toplam oranı, dönen varlıklar/ varlık toplam oranı ve maddi duran varlıklar/ varlık toplam oranında ($p < 0,05$) anlamlılık seviyesinde karşılaştırılan eş dönemlerde anlamlı farklılık gözlemlenmiştir. Covid-19 öncesi dönemde UVYK oranı daha yüksekken, Covid-19 döneminde bu oranda bir azalma görülmektedir. Bu durum işletmelerin salgın döneminde oluşan belirsizlikler ve kredi verenler açısından güven ortamının bozulması nedeniyle uzun vadeli borç bulmada sıkıntı yaşadığının göstergesi olabilmektedir. BIST Sınai işletmelerinin kaynak yapısının Covid-19 pandemisinden etkilendiği ve kısa vadeli yabancı kaynak kullanımlarının arttırmaları ile daha riskli bir yapıya ulaştıkları söylenebilir.

Covid-19 öncesi dönemde toplam varlıklar içerisindeki dönen varlıkların payı 0,5829 iken Covid-19 döneminde 0,5532'e düştüğü gözlemlenmiştir. Firmaların maddi duran varlıklar/ varlık toplam oranında Covid-19 öncesi dönem ortalaması 0,3099 iken Covid-19 döneminde bu ortalama 0,2835'e düştüğü görülmektedir.

4.3.Faaliyet Oranlarının Analizi

İşletmelerin faaliyetlerinin verimliliğini ortaya koyan oranlardır. Faaliyet oranları, satışlar ile diğer kalemlerin arasındaki uygunluğu hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır. İşletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirmek için kullandıkları varlıklarını ne ölçüde etkin kullandığının tespitinde kullanılan faaliyet oranlarının analiz sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3. Faaliyet Yapısına İlişkin Bağımlı Grup T-Testi Sonuçları

	Covid Öncesi	Covid Dönemi	Ortalama	St.Sapma	T Değeri	Df	P Değeri
Stok Devir Hızı	6,0111	6,2818	-0,2707	4,4638	-0,723	141	0,471
Alacak Devir Hızı	49,7063	143,1533	-93,44697	1146,7209	-0,971	141	0,333
Çalışma Sermayesi Devir Hızı	1,1161	0,9786	0,13746	0,41901	3,909	141	*0,000
Net Çalışma Sermayesi Devir Hızı	4,0204	30,498	-26,47768	282,30162	-1,118	141	0,266
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	5,4029	4,8534	0,54951	7,09684	0,923	141	0,358
Duran Varlıklar Devir Hızı	2,1362	2,1478	-0,01162	1,47346	-0,094	141	0,925
Özkaynak Devir Hızı	1,5758	1,5084	0,06739	2,9743	0,27	141	0,788
Aktif Devir Hızı	0,5961	0,5514	0,04472	0,29317	1,818	141	0,071

*%95 Güven aralığında 0,05 Anlamlılık Düzeyi: $p < 0,05$

İşletmelerin çalışma sermayesi devir hızı oranında ($p < 0,05$) karşılaştırılan eş dönemlerde anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Covid-19 öncesindeki dönemde ortalama 1,1161 iken Covid-19 döneminde bu ortalama 0,9786'a düşmüştür.

4.4.Karlılık Oranlarının Analizi

Firmaların kurulmalarındaki ana amaç kar elde etmektir. Karlılık, firma içi ve dışında uygulanan karar ve politikaların sonucudur. Karlılık oranları, firmaların finansman ve yatırım kararlarının ne derece uygun olduğunu ifade eden oranlardır. İşletmelerin karlılık oranları analiz sonucu aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 4. Karlılık Oranları İçin Bağımlı Grup Örneklem T-Testi Sonuçları

	Covid Öncesi	Covid Dönemi	Ortalama	St. Sapma	T Değeri	Df	P Değeri
Net Kar/Özkaynak Oranı	0,0589	0,1316	-0,07275	0,48422	-1,79	141	0,076
Vök/Özkaynak Oranı	0,0364	0,0517	-0,01528	0,04846	-3,758	141	*0,000
Finansman Giderleri Ve Vergiden Önceki							
Kar/Kaynak Top.Oranı	0,0887	0,0946	-0,00592	0,05607	-1,257	141	0,211
Net Kar/ Varlık Top.Oranı	0,0317	0,0442	-0,01246	0,04386	-3,387	141	*0,001
Faaliyet Karı/Net Satışlar	-0,0015	0,1186	-0,12014	1,12246	-1,275	141	0,204
Brüt Satış Karı/Net Satışlar Oranı	0,221	0,2365	-0,01556	0,06229	-2,977	141	*0,003
Net Kar/Net Satışlar Oranı	0,2465	0,0939	0,15261	2,2293	0,816	141	0,416
Satılan Malın Maliyeti/Net Satışlar Oranı	0,7804	0,7679	0,01542	0,0623	2,95	141	*0,004
Faaliyet Giderleri/Net Satışlar Oranı	0,2317	0,1263	0,10535	1,15009	1,092	141	0,277
Faiz Giderleri/Net Satışlar Oranı	0,1087	0,0974	0,01127	0,09319	1,441	141	0,152

*%95 Güven aralığında 0,05 Anlamlılık Düzeyi: $p < 0,05$

Yapılan analiz sonucunda işletmelerin vök/özkaynak oranı, net kar/varlık toplam oranı, brüt satış karı/net satışlar oranı ve smm/net satışlar oranında ($p < 0,05$) anlamlılık düzeyinde karşılaştırılan dönemlerde anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Covid-19 döneminde BIST Sınai endeksinde yer alan işletmelerin karlılıklarında anlamlı bir artış söz konusudur.

SMM/net satışlar oranında, Covid-19 öncesi döneminde oran ortalaması 0,7804 bulunurken, Covid-19 döneminde 0,7679 olarak bir azalma olduğu görülmektedir. Bu oran satılan malın maliyetinin net satışlar içerisindeki oranını ifade eder. Oranın düşmesi olumlu bir gelişmedir çünkü oranın yükselmesi satışların, satılan malın maliyetinden daha hızlı azaldığını ortaya koymaktadır ve bu istenen bir durum değildir.

5. SONUÇ

Ortaya çıkan pandemi sadece sağlık alanını değil birçok alanı da etkisi altına almaktadır. Hastalığın yayılması için getirilen kısıtlama ve tedbirler ticari faaliyetlerin daralmasına neden olmaktadır. Pandeminin getirmiş olduğu belirsizlik, piyasalardaki likidite sıkıntıları, mal ve hizmetlere olan arzlardaki değişim işletmeleri oldukça etkilemiştir. Her işletmenin kendine ait bir dinamiği vardır ve bu süreçten etkilenme dereceleri farklılık göstermektedir. Bu sebepten ötürü işletmelerin içinde buldukları sektörler ve koşullar göz önüne alınarak etkilerin o şekilde gözlemlenmesi daha doğru olmaktadır. Çalışmada incelemeye alınan sanayi sektörü ülkenin ekonomisine etkisinin diğer sektörlerden daha fazla olduğu düşünülmüş ve seçilmiştir.

Sanayi sektöründeki işletmelerin finansal verilerinde Covid-19 öncesi ve Covid-19 dönemi arasındaki herhangi bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. İşletmelerin mevcut finansal durumlarını ve finansal açıdan geçmiş dönemlerdeki performanslarını finansal tabloları göstermektedir. Finansal tablolardan elde edilen bilgilerin bir anlam ifade etmesi ise finansal analiz ile mümkün olmaktadır.

BIST Sınai endeksinde yer alan işletmelerin finansal tablolarına uygulanan bu oran analizi sonucunda işletmelerin likiditesinin başka bir ifadeyle, kısa vadeli borçlarını ödeme güçlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. İşletmelerin toplam varlıklarının %20'lik kısmının stoklara bağlandığını göstermektedir. Özellikle nakit orana bakıldığında standart oranın üstünde olduğu işletmelerin kısa vadeli borçlarını öderken bir sıkıntı çekmeyeceğini ifade etmektedir.

İşletmelerin varlıklarını incelenen dönemde yaklaşık olarak ortalama %44'ünü öz kaynakları, %56'sını yabancı kaynaklar ile finanse etmektedirler. İncelenen dönemlerde özkaynakların ve yabancı kaynakların ağırlığı aynı seviyeleri seyretilmektedir. Firmaların varlıklarının finansmanında borç ve öz kaynaklarından dengeli bir şekilde yararlandıklarını ifade etmektedir. Bununla beraber işletmelerin yabancı kaynaklarının içerisindeki kısa vadeli yabancı kaynak oranı ortalama 72'dir. Kısa vadeli yabancı kaynak oranının yüksek olması finansal riski artırmaktadır. İşletmelerin dönen varlıklarının miktarlarının duran varlıklara göre daha yüksek paya sahip olması kısa vadeli fon yoğunluğunun bir sonucudur.

Maddi duran varlık özkaynak oranı 1'in altında olması sektör açısından maddi duran varlıkların tamamının özkaynaklarla karşılanabildiği göstermektedir. İncelenilen sektörde 2019 yılı haricinde oran 1'in altında seyretmiş bu üççeyrek dönemde 1'in üstünde olması, işletmenin maddi duran varlık finansmanında yabancı kaynak kullandığını da göstermektedir.

Net satışlara bağlı olarak alacak devir hızı ve stok devir hızı buna bağlı olarak artış seyri göstermektedir. 2018 yılından sonraki dönemlerde duran varlık devir hızı azalışının devam etmesi, sektör açısından kapasite kullanım oranının düştüğünü, duran varlıkların kullanım verimliliğinin azaldığını ifade ettiği için olumsuz yorumlanmaktadır.

Oran analizi sonuçlarına uygulanan bağımlı grup-testi sonuçlarında, likidite oranlarında Covid-19 öncesi ve Covid-19 dönemi stoklar /dönen varlıklar oranı ile kısa vadeli alacaklar/dönen varlıklar oranları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Covid pandemisi incelenilen endekste işletmelerin stok politikalarında bir değişikliğe neden olduğunu ortaya koymaktadır. Pandeminin getirmiş olduğu belirsizlik ile işletmelerin kısa vadeli alacaklarının dönen varlıklar kalemi içerisindeki payında bir azalma yaşandığı saptanmıştır.

Finansal yapı oranlarındaki farklılık pandeminin BIST Sınai endeksi işletmelerinin borç yapılarını etkilemiş olduklarını görülmektedir. Kriz dönemlerindeki belirsizlik durumu, kredi kurumlarının uzun vadeli borçlanmaya yanaşmaması, işletmeleri kısa vadeli borçlanmaya yöneltmektedir. Covid-19 döneminde işletmelerin uzun vadeli borçlanmaları azalırken kısa vadeli borçlanmalarında bir artış olduğu görülmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak, işletmelerin finansman yükü artmıştır.

İşletmelerin çalışma sermayesi devir hızı Covid-19 dönemi bir düşüş yaşamıştır. İşletmeler kısa vadeli borçlanmalarının bu dönemde artmasından ötürü yaşandığı söylenebilmektedir. Karlılık oranlarında VÖK/ Özkaynak, Net Kar/ Varlık Toplam, Brüt Satış Karı/Net Satışlar ve SMM/Net Satışlar oranlarında Covid-19 öncesi ve Covid-19 dönemleri arasında anlamlı bir

farklılaşma olduğu ve Covid-19 döneminde işletmelerin varlıklarındaki verimlilikleri artış göstermektedir. Genel olarak işletmelerin karlılığında bu dönemde bir artışın olduğu görülmektedir.

Salgın hastalıklar, krizler farklı şekillerde daima varolacaktır. İşletmelerin bu gibi durumlara finansal yapılarını hazırlamalarını gerektirecektir. Çalışma Borsa İstanbul'da yer alan İmalat işletmelerinin pandemi dönemindeki değişimini ele almıştır. Türkiye'de BIST Sınai endeksindeki firmaların Covid-19 pandemi dönemindeki değişiminin tespit edilmesini amaçlayan bu çalışma, ilgili dönemlerin arttırılarak, farklı sektörleri temel alarak geliştirilebilir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları: Yazarların çalışmaya katkısı eşittir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alaeddinoğlu, F., & Roİ, S. (2020). Covid-19 pandemisi ve turizm üzerindeki etkisi. *Van Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 233-258.
- Ay, İ. C. (2021). COVID-19 pandemisinin Türkiye'nin ihracatı üzerine etkileri için bir analiz. *JOEEP: Gelişmekte Olan Ekonomiler ve Politikalar Dergisi*, 6(1), 272-283.
- Balci, Y. ve Çetin, G. (2020). Covid-19 pandemi sürecinin Türkiye'de istihdama etkileri ve kamu açısından alınması gereken tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 40-58.
- Bulut, R. ve Pınar, Ç. (2020). Covid-19 döneminde Türkiye'de istihdam ve pandemiler. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 217-225.
- Çalış, Y. E. , Atılgan Saridoğan, A. & Küçükgergerli, N. (2021). Covid-19 Pandemisinin Türkiye'de İlaç Sanayi Mali Yapısına Etkilerinin Analizi: Ezacıbaşı İlaç A.Ş. Örneği . *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , Ağustos 2021 (Özel Sayı) , 273-294 .
- Demir, Z. (2020). Covid-19'un Bist 100'deki şirketlerin mali tabloları üzerindeki etkisinin oran yöntemi ile analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 439-465.
- Dündar, Y. ve Bahar, O. (2020). Turizm güvenliği. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Eroğlu, E. (2020). Covid-19'un ekonomik etkisinin ve pandemiyle mücadele sürecinde alınan ekonomik tedbirlerin değerlendirilmesi. *International Journal of Public Finance*, 5(2), 211-236.
- Güven, H. (2020). Covid-19 pandemik krizi sürecinde e-ticarette meydana gelen değişimler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 251-268.
- Han, A., Pehlivan, C. ve Konat, G. (2022). Covid-19 pandemi sürecinin Türkiye ekonomisine etkilerinin ampirik analizi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 32-49.
- İğdeli, A. ve Demirtaş, C. (2021). Covid-19'un Etkilerinin sektörel açıdan değerlendirilmesi (1. Basım) Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kara, E. (2020). Covid-19 pandemisi: İşgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 269-282.
- Kılıç, F. A., Tığtepe, E. ve Ersungur, Ş. M. (2022). Covid-19 pandemisinin uluslararası ticarete etkisi: Türkiye örneği. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 9(27), 66-81.
- Korkut, Y., Eker, M., Zeren, F. ve Altunışık, R. (2020). Covid-19 pandemisinin turizm üzerindeki etkileri: Borsa İstanbul turizm endeksi üzerine bir inceleme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (Covid-19 Özel Sayı), 71-86.
- Koyuncu, T. ve Meçik, O. (2020). Covid-19 pandemisinin Türkiye'de ekonomik büyümeye sektörel ve sektörler arası etkileri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 18(4), 112-131.
- Nakiboğlu, A. ve Işık, S. (2020). Covid-19 salgınının ekonomi üzerindeki etkileri: Türkiye'de işletme sahipleri üzerinde bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 765-789.
- Özdemir Altınay, M. (2020). Covid-19 salgını sonrası alınan önlemlerle turizm: Muhtemel senaryolar. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(2), 222-238.
- Soylu, Ö. B. (2020). Türkiye ekonomisinde covid-19'un sektörel etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 169-185.
- Ünvar, İ. ve Aktaş, H. (2022). Dünya'da ve Türkiye'de covid-19 pandemisinin ekonomik etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 124-140.